

Softim – Leírások

Softim hetiszakasz tartalma **ד'טפ"ט**

Szakaszunk – Softim (5Mózes 16:18–21:9.) – a közigazgatási adminisztráció (bíróság, rendőrség) szükségességének leírásával kezdődik, majd a királyválasztás módját írja elő, ha a nép királyt akar, a környező népek mintájára. Mózes megismétel itt egy sor tilalmat, amit már ismerünk a Tóra előző könyveiből, majd a menedékvárosok kijelöléséről értekezik, és azok működési szabályait ismerteti. A szakasz vége felé a hadviselés zsidó módozatait (felhívás a békére) és a hadkötelesek felmentési lehetőségeit ismerteti velünk az Írás.

Mózes utasítja **Izrael** népét, hogy bírákat és a törvényt végrehajtó tisztviselőket jelöljenek ki minden egyes városban; „**Igazságot, igazságot kövess**”, szólítja fel őket, és óva inti őket a korrupciótól és a részrehajlástól. A bűncselekményeket lelkiismeretesen kell kivizsgálni, minden bizonyítékot alaposan szemügyre kell venni – és minimum két szavahihető tanú szükséges ahhoz, hogy valakit elítéljenek és megbüntessenek. A **Tóra** rendelkezik a hamis tanúk törvényéről is. – **5Mózes 16:18–20., 17:6., 19:15–21.**

Minden nemzedékben, mondja **Mózes**, lesznek olyanok, akikre a **Tóra** törvényeinek magyarázása és alkalmazása lesz bízva. „**A tan szerint, amelyre téged tanítanak, és az ítélet szerint, amelyet kimondanak neked, cselekedjél; ne térj el a szótól, amelyet neked mondanak se jobbra, se balra.**” – **5Mózes 17:8–13.**

A hetiszakaszban szó esik még a bálványimádás és a boszorkányság tilalmáról; a királyok kinevezését és viselkedését szabályozó törvényekről; az igaz és a hamis próféták törvényéről; az akaratukon kívül gyilkossá lettek oltal-

mát biztosító „**menedékvárosok**” létrehozásának irányelveiről. – **5Mózes 17:2–7., 14–20., 18:9–19:13.**

Lefektetésre kerül számos a háborúzással kapcsolatos szabály is: a háborúzás alól való mentessége annak, aki eljegyzett egy nőt, de még nem vette el, aki házat épített, de még nem avatta fel, aki szőlőt ültetett, de még nem szabadította fel, hogy hasznát vehesse vagy aki „**félénk és csüggedt szívű**”; a követelmény, hogy egy város megostromlását megelőzően békeajánlatot kell tenni lakóinak; az értékkel bíró dolgok barbár elpusztításának tilalma, amelyre példa az a törvény, amely megtiltja az ostrom során a gyümölcsfák kivágását (itt hangzik el a **Tóra** híres kijelentése: „**mert a mező fája az ember élete**”). – **5Mózes 20.**

A **pársá** az **Eglá árufá** törvényével zárul – egy különleges rítussal, amelyet akkor kell végrehajtani, amikor egy halottat találnak a mezőn, de nem tudják, hogy ki a gyilkosa – amely hangsúlyozza, hogy egy közösség és vezetői nem csak azért tartoznak felelősséggel, amit elkövettek, de azért is, aminek elkövetését megakadályozhatták volna. – **5Mózes 21:1–9.**

Hetizakasz: Softim (שפטים)

Hetizakaszunkban olvassuk azt a mondatot, amely az embert a fához hasonlítja: „Mert az ember olyan, mint a mező fája.” Ez az összehasonlítás egyike azoknak az okoknak, amiért Tu BiSvátot, a fák új évét különleges jelentőséggel ünnepli meg Izrael népe. Nem mondanak táchnont, ünnepséget tartanak, gyümölcsöket esznek, és más imákat mondanak – van, aki sábeszi ruhába öltözik - az ember és a fák közti szoros kapcsolat miatt az ember is ünnepel a fák új éve alkalmából.

Azért a hasonlítás némi indoklást igényel: Hogyhogya össze tudjuk hasonlítani az embert a fával? Hiszen teljesen különböző a természetük. Az ember beszél, a fa növekszik, nagy a távolság közöttük – ami természetes is, de akkor mégis, hogy mondhatnánk, hogy az ember olyan, mint a mező fája? Az ember képességei és erényei messze túlmutatnak egy mezei fa képességein. Persze vannak hasonlóságok, mint a haj és a köröm növekedése, mely hasonlít a fák növekedésére, de ez a kis hasonlóság nem tűnik erős alapnak az összehasonlításra.

A magyarázat pedig: a fa különleges képessége, hogy mindig a helyén marad, mindig kapcsolatban van az eredetével, a gyökerén keresztül. A fa sosem tagadhatja meg az életének eredeti forrását, mindig ugyanott kell maradnia, kapcsolatban az anyafölddel. Igaz, hogy ez minden növényre jellemző, a zöldegekre, sőt még a magra is, de a fánál a legerősebb, mert más növények csak rövid ideig kapcsolódnak a földhöz. Ezért is van, hogy a terményeket minden évben újra kell vetni, nem hosszú életűek. A mező fájának azonban a kapcsolata a földdel nagyon erős, a leghosszabb ideig képes megállni a növények közül. Ez a szoros kapcsolata a földdel erőt és bátorságot ad neki, hogy kitartson, és állja a vihart hosszú-hosszú éveken át. És emiatt hasonlíthatjuk az embert a mező fájához, hogy az embernek is úgy sikerülhet az életben jól megállnia a helyét, ha kapcsolódik a gyökereihez, az eredetéhez. Legyünk kapcsolatban a gyökereinkkel, az ősapákkal: Ábrahámmal, Izsákkal és Jákobbal, a Tórával, mely az életünk, és meghosszabbítja napjainkat. A zsidó nép történetével. Csakis ez az út vezet a sikerhez és a növekedéshez, mely olyan, mint a mező fája.

Van még egy szempont, melyet említhetünk: Vannak más élőlények, amik kapcsolatban állnak az eredetükkel, például a halak. A halak sosem jönnek ki a vízből, amelynek életüket köszönhetik. A halak mindig a vízben vannak, vagyis, ha az éltető erővel és a gyökerekkel való kapcsolatot szeretnénk szimbolizálni, a halak még a fánál is alkalmasabbak. A fának csak a gyökere kapcsolódik a földhöz, a halak viszont teljes valójukban állandóan a vízben vannak. Azonban az igazság az, hogy a halak egyáltalán nem tudnának élni a vizen kívül. Nem jöhetnek ki belőle soha. A fa azonban nem a földben él egész élete során, hanem kinő belőle, terjeszkedik fölfelé, szélteben és hosszában, helyet foglal, viszont állandó kapcsolatban marad a mélyen földbe nyúló gyökerein keresztül a földdel, melynek életét köszönheti. Az egész hatalmas földön kívüli életét erre a kapcsolatra alapozza.

Ugyanez a helyzet a zsidó életben: Vannak zsidók, akik olyanok, mint a halak. Beleszületnek és benne élnek a zsidósághoz, a Tóra az életük, az eledelük, italuk, Tórával kelnek, fekszenek, nincs ezen kívül életük. Vannak azonban zsidók – a zsidók többsége ilyen – akiknek van életük a Tórán kívül is. Megélhetési gondokkal, különféle szükségletekkel. A napjaik legnagyobb részét nem tölti ki a Tóra tanulás, látszólag azon kívül helyezkednek el.

Így már érthető, hogy miért hasonlítjuk az embert a mező fájához. Még ha kívül is esünk az állandó Tóra-léten, ha különböző okok miatt az életünk java része nem teljesen a zsidóságról szól, akkor is fontos, hogy őrizzük az erős kapcsolatot a gyökereinkkel, ősapáinkkal és a micvákkal, az előttünk járó nemzedékekkel, mint a fa, mely kinő a földből, virágzik, növekszik, terem, terjeszkedik kívül, de mindig hű az eredetéhez, és ez a kapcsolat a sikerének és életének kulcsa.

Chaim Shaul Glitzenstein Rabbi

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

Rabbi Berel Wein: Tisztességes verseny

Társadalmunkban a verseny az élet mindennapos része. Az üzleti életben csakúgy, mint a sportban, politikában, tudományokban és művészetekben. A versengés az üzemanyag a motorban, amely előrébb viszi társadalmunkat. Verseny nélkül monopóliumok és kartellek kényének-kedvének kiszolgáltatók kellene élnünk egy olyan társadalomban, amely elnyom minden haladást, hatékonyságot és nem ösztönzi az egyén személyes boldogulását. A **Talmud** is pozitívan beszél a versengésről, legalábbis pedagógiai és tudományos kontextusban. Azt mondja, hogy a tóratudósok közötti versengés növeli a bölcsességet és a tudást.

Viszont, mint minden látszólag pozitív tulajdonságnak, a versenyszellemnek is szükséges határokat szabni. Az ellenőrizetlen, gyilkos, ördögi verseny immorális, helytelen, és előbb-utóbb destruktív a társadalom egészére nézve. **Softim** hetiszakasza bevezeti a **hászágát gvul**, a tisztességtelen verseny tilalmát. A héber kifejezés szó szerint a szomszéd határának megsértésére utal. Ahogyan egyértelműen helytelen, ha valaki arrébb költözteti a kerítését – ily módon leszakítva egy darabot a szomszédja földjéből –, hasonlóan helytelen, ha valaki tisztességtelen versenytaktikákat alkalmaz, hogy valakinek anyagi kárt okozva profitra tegyen szert. Amilyen naivan és altruistán hangzik ez elsőre, olyan józan gazdasági és társadalmi megfontolások húzódnak a **Tóra** eme intézkedése mögött.

A **Tóra** egy igazságos, harmonikus és együttérző társadalom megteremtésére törekszik. Ha az emberek rendszeresen, nyíltan és minden szégyenkezés nélkül alkalmaznak tisztességtelen versenystratégiákat, az megakadályozza egy ilyen társadalom megteremtését. **Rabbi Ábrahám ibn Ezrá**, a 12. századi nagy filozófus, költő és Bibliakommentátor szavaival: „**a tisztességtelen versengés automatikusan vitákhoz, erőszakhoz és akár még gyilkossághoz is vezet**”. Ez utóbbi kijelentést a történelem többször is igazolta. A **18. és 19. század** kapzsi és kizsákmányoló gazdasági taktikái olyan végletes válaszreakciókat generáltak, mint a szocializmus, kommunizmus és más, államilag kontrollált gazdasági rendszerek. A **Tóra** mind az utóbbiakat, mind a kontrollálatlan vadkapitalizmust elítéli.

A **Tóra** elítéli a versenytárs termékének vagy szolgáltatásának szidását. A negatív reklám, akár politikáról, üzleti szolgáltatásokról vagy késztermékről van szó, nem megengedett és a **láson hárá** (**gonosz beszéd**) kategóriájába esik. Az ember pontosan bemutathatja a saját termékét vagy szolgáltatását, sőt még kérkedhet is annak kiemelkedő minőségével, de a versenytárs termékét vagy szolgáltatását leszólni tisztességtelen.

Úgy gondolom, hogy a **hászágát gvul** tilalma az élet sok területét befolyásolja. Eme elv követése garantálja a tulajdon, a magánélet szentségét, és megteremti a feltételeket egy igazságos és kulturált piac fenntartásához. Tisztességtelen versengés folyik sok családban és intézményben időért, figyelemért, vagyonért, kedvező lehetőségért – akár még a szeretetért és gondoskodásért is. Sőt, valószínűleg a családon belül, az élet korai szakaszában ültetődnek el a versengés magvai. A bölcs szülő tisztában van a testvérek közötti féltékenységgel, valamint a képességek és eredmények igazságtalan összehasonlításának veszélyeivel. Az egyedi, megismételhetetlen emberi lény az, ami számít, és habár a versengés az élet különböző területein elkerülhetetlen, a versengés ártalmas aspektusait lehet és kell minimalizálni, illetve kontrollálni.

Menachem Meron: Törvény és jogállam

„Softim vösotrim titén löchá böchol sáaréchá - vösáftu et háám mispát cedek.” (Deut. 16/18) „**Bírákat és rendőröket helyezél minden városodba és ítéljenek a nép felett igazsággal.**” Ezzel a mondatdal kezdődik a hetiszakasz. A megalakuló zsidó állam jogállam lesz.

A társadalom legfőbb értéke az igazság: „**Ne légy részrehajló és ne végy megvesztegetést.**” (Deut. 16/9) Az igazságszolgáltatásnak teljesen pártatlannak kell lennie. Sem szegénynek, sem gazdagnak, sem előkelőnek, sem egyszerű embernek nem kedvezhet. „**Igazságot, igazságot kövess, hogy élj és örököld azt a földet, amit Isten ad neked.**” (Deut. 16/20)

Izraelben három különböző fokú bíróság működött. Minden kisebb városban 23 tagú, úgynevezett „**kis szanhedrin**” volt. Az országos főbíróság hetvenegy tagból állt és Jeruzsálemben székelt. „**Ha nem világos előtted egy dolog, vér és törvény dolgában, peres ügyekben, akkor menj fel arra a helyre, amit Isten kiválasztott (Jeruzsálem) és menj oda a papokhoz, a főpaphoz, aki lesz abban az időben, kérdezz és ők megmondják neked az igaz törvényt.**” Ez volt az ország főbírósága, főbenjáró ügyekben csak ő ítélkezhetett (**szanhedrin gdolá**). A hetiszakasz intézkedik a király választásáról. Nem lehet **Izraelben** idegen nemzetiségű király. „**A király nem gyűjthet aranyat, ezüstöt, lovakat, nőket és „nem lehet fennhézó testvérei felett.”** (Deut. 17/20) Le kell másolnia a **Tóra ötödik könyvét** és annak törvényei szerint kell élnie. A királyság öröklődik utódaiban.

Ítéletet két vagy három tanú vallomása alapján hoztak, sohasem egy tanú alapján. Szándékos emberölésért halál járt. Nem szándékos, véletlen emberi életet kioltó az úgynevezett „**menedékvárosok**” egyikébe menekülhetett és ott kellett maradnia a főpap haláláig. Ha egy szándékos gyilkos menekül az ilyen városba, azt kiadják a vérbosszút kereső családnak. A menedékvárosok felállítására szükség volt, mert a vérbosszú nem tett különbséget a szándékos és nem szándékos emberölés között. A következő részben a háború törvényeit taglalja a hetiszakasz. Kétféle háborút ismerünk: a kötelezőt (**milchemet micvá**) és a nem kötelezőt (**milchemet rösut**). Kötelező háborúk a honfoglaló, az **Ámálék** elleni és minden védelmi háború. A kötelező háborúban - így a védelmiben is semmiféle foglalkozás nem kaphatott felmentést, még a **Tóra-tanulás** sem. Minden húsz éven felüli férfinak részt kellett vennie. A mi háborúink, kezdve a függetlenségitől, mind védelmi háborúk voltak, tehát kötelezőek.

A nem kötelező háborúban való részvételtől számos férfit mentettek fel. Aki szőlőt ültetett, de még nem szüretelt, aki új házat épített, de még nem avatta fel, aki menyasszonyt jegyzett el, de még nem vette feleségül, vagy egyszerűen, aki gyáva volt. Ezek szerint a Tóra ellene volt a nem kötelező, „**országgyarapító**” háborúknak. Ilyen háborút csak a nagy **szanhedrin** beleegyezésével lehetett folytatni. **Alexander Janai** (i.u. I. század) nem kérte ki a **szanhedrin** véleményét, és ezért a nép fellázadt ellene. Ő inkább zsoldoshadsereggel harcolt, míg ősei a népre támaszkodtak. Érdemes megemlíteni, hogy a **Bár Kochbá** szabadságharcban **Rábbi Akivá** és tanítványai részt vettek, mert az védelmi háború volt. Jó lenne, ha a mai **Tóra-tanulásra** hivatkozó fiataljaink megszívlelnék ezt.

Mielőtt idegen várost ostromolnának meg, békére kell felszólítani a lakosokat. Ha kinyitják a város kapuit, csak adót vetnek ki rájuk.

Hetiszakaszunk végén még egy törvény olvasható. Ha egy meggyilkolt holttestét találták a mezőn, a helyhez legközelebb eső helység véneinek ki kellett menniük a helyszínre és kézmosás után nyilatkozatot kellett tenniük: „**Kezünk nem ontotta ki ezt a vért, szemünk nem látta.**” Majd bűnaldozatot kellett bemutatniuk. **Rási** szerint senki sem gyanúsította a város vezetőit gyilkossággal, de hitet kellett tenniük, hogy a városon átvonuló vándort élelemmel, lakással és védelemmel látták el.

Raj Tamás:

Bibliaiskola

Templom és áldozat

„Készítsetek nekem Szentélyt, hogy köztük lakozzam!” (Mózes II. könyve, 25. fejezet 8. vers) — ez a bibliai parancs határozza meg (noha szent helyekről korábban is hallunk) a templomépítés gyakorlatát, amely először a pusztai vándorlás idején valósult meg. A fenti héber szöveg, amely a budapesti **Dohány utcai zsinagóga** homlokzatán is olvasható, gyakran téves fordításban kerül az olvasó elé, súlyos félreértést okozva. Isten ugyanis nem „benne”, nem a **Templom** épületében, hanem „köztük”, az emberek között, a hívők lelkében kíván jelen lenni. Nem **Istennek** van szüksége a **Szentélyre**, hanem éppen az embereknek, akik ott a **Mindenható** dicséretére egybegyűlnek.

A pusztai **Szentélyt** a **Biblia** általában a „gyülekezés sátrának” (óhel moéd) nevezi, de előfordul a **mikdás** (= **Szentély**) kifejezés is (Mózes IV könyve, 10. fejezet 21. vers). Később **Silóban**, majd **Jeruzsálemben**, a **Salamon király** által épített **Szentélyben** folyt az egyedül megengedett kultusz. Ezt a **Templomot bét hamikdás** (= a **Szentély háza**), **mikdás Adonáj** (= az **Örökkévaló Szentélye**), vagy **bét Adonáj** (= az **Örökkévaló háza**) névvel illették. Így említi azt a **Szentély** pusztulása (i.e. 587) előtti korból fennmaradt levelezés, amely a **dél-izraeli Arad** erődjéből került elő. Egy ó héber írású cseréplevél megnevezi az egyik parancsnokot, **hajosév bevét Adonáj** (= aki az **Örökkévaló házában tartózkodik**).

A zsinagóga nem tekinthető templomnak, noha a babilóniai fogság idején élt **Ezékiel próféta** könyvében „kis Szentélyének” mondja (11. fejezet 16. vers). Ezért a zsinagóga csupán **bét ha knesztet** (= a **gyülekezés háza**), ahol a közösség tagjai találkoznak egymással, közösen imádkoznak, együtt olvassák fel és együtt tanulják a **Tórát**. Nem kell tehát csodálkoznunk, ha egyesek olykor fesztelenebbül viselkednek ott, mint templomukban a keresztény hívők.

Mióta a **második Szentély** is elpusztult (i.sz. 70-ben), megszűnt az áldozatbemutatás, és helyébe az imádság lépett. Ezt a gyakorlatot a hagyományos zsidóság egy zsoltárverssel tudja igazolni: „Legyen az én imám illatos áldozat Előtted” (Zsoltárok könyve, 14. fejezet 12. vers). Az áldozás szokása nagyon ősi, és szinte minden népnél megtalálható: a görögök és a rómaiak hekatombái jól ismertek. Ez volt az **Isten** iránti tisztelet és hála kifejezése is, akárcsak szerves része szinte valamennyi szerződéskötésnek. A **Biblia Káin és Ábel, Noé** áldozatbemutatásáról, valamint **Ábrahám** szerződése alkalmával történt állatáldozatokról beszél részletesen. Mai gondolkodásunk szerint joggal kérdezhetjük: mi értelme volt ennek a vérengzésnek? A **Talmudban Ben Azzaj leszögezi**: Isten nem kívánja és nincs szüksége áldozatokra, ezek csupán az emberek gyönyörűségét szolgálták (**Menahot 110/a**). S ha jól megfigyeljük, maga a **Tóra** is kimondja az áldozatbemutatás valódi

Raj Tamás:

Bibliaiskola

célját: „Hogy ne mutassák be többé áldozataikat a kecskebakoknak (= idegen isteneknek), amelyek után ők paráználkodnának” (Mózes III. könyve, 17. fejezet 7. vers).

„Hogy ne mutassák be többé áldozataikat a kecskebakoknak (= idegen isteneknek), amelyek után ők paráználkodnának” (Mózes III. könyve, 17. fejezet 7. vers). Egyszóval, a pogány szertartásoktól való visszatartás végett kellett áldozati szertartásokat bevezetnie **Mózesnek**. **Majmúni ehhez megjegyzi:** Ez az isteni terv része volt, hogy a pogány kultusz megszűnjön anélkül, hogy a nép felhagyna az általa megszokott áldozatbemutatástól, amely különben összezavarta volna hitét és gondolkodását. Nem meglepő tehát, hogy a próféták sorra szidalmazták a népet az áldozati kultusz gyakorlása (**és a hit lényeges elemeinek elhanyagolása**) miatt. Egyedül **Ezékiel** tartja fontosnak a szertartást, egyrészt mivel maga is pap volt, másrészt úgy vélte, a fogságban a nép összefogását segíti, ha előre megtervezi a **második Szentély** kultuszát. **Jesája, Mikha, Jeremiás és Maleákh**i szerint **Isten** megveti a számára szánt áldozatot. **„Bizony, a szeretetet kedvelem, és nem a vágóáldozatot, Isten ismeretét, s nem az égőáldozatot”** — olvassuk **Hósea** próféta könyvében (6. fejezet 6. vers). **Ámosz** pedig így beszélt: **„Bizony, ha égő- és lisztáldozatot mutattok be, nem fogadom el, béke áldozataitokat hízó marháitokból meg sem tekintem. Távolítsd el tőlem ökreid zúgását, nyájad zengését meg nem hallgatom. Hanem folyjék, mint a víz, az igazság, és a jótett, mint bővizű patak”** (Ámosz könyve, 5. fejezet 22-24. vers). A próféta azt is kétségbe vonja, hogy a pusztai vándorlás során volt-e egyáltalán áldozatbemutatás. **„Vágó- és lisztáldozatot bemutatottok-e Nekem, a pusztában negyven éven át, Izrael háza?”** (Ugyanott, 25. vers).

A Szentélyben gyakorolt áldozatok (héberül korbanot) fajtái egyébként a következők voltak:

1. olá — égőáldozat.
2. minha — lisztáldozat. Ezek mindennapos (tamid) áldozatok.
3. hatat — bűnáldozat.
4. asam — vétekáldozat, amelyekről már szóltunk.
5. slamim — békeáldozat.
6. todá — hálaáldozat.
7. neder vagy nedavá — fogadalmi áldozat.
8. bechor — elsőszülötti áldozat.
9. peszah — a pászkabarány bemutatása. Ezek (az első négyet leszámítva) „könnyű szentségekének számítottak.

LITTNER GYÖRGY: MÓZES ÉLETE MAI SZEMMEL

AZ OSTOBÁK LÁZADÁSA

Az emberek egész éjszaka beszéltek az eseményeket, amelyben meghalt **Kórach** és csapata. Ostoba fejjel azt a következtetést vonták le az egészből, hogy Mózes és Áron gyilkolta meg a levitákat. Úgy döntöttek, hogy megbosszulják a társaik halálát, nem gondolva arra, hogy az Örökkévaló őket is hasonlóképpen fogja megbüntetni.

„És zúgolódott másnap Izrael fiainak egész közössége Mózes és Áron ellen, mondván: Ti öltétek meg az Örökkévaló népét.”

Fenyegetően felsorakoztak a **Találkozás Sánta** előtt álló **Mózes** és **Áron** elé. Megjelent az **Örökkévaló** felhő formájában felettük. Utasította **Mózes** és **Áron** t, hogy távozzanak el a nép közeléből, mert el fogja pusztítani őket. Most nem beszélte meg a dolgot **Mózes**szel, hanem cselekedett. Elege lett a még mindig rabszolgaként gondolkodó hitetlen héberekből, aki nem tanult semmit a vándorlás alatt elkövetett lázadásaiából, és azok szigorú megbüntetéséből.

„Kitört az Örökkévaló haragja, elkezdődött a csapás.”

Az emberek sorban haltak meg a csapás súlya alatt. A **Tóra** nem ismerteti, hogy milyen módon gyilkolta az **Örökkévaló** a népet, de már eddig is sokféleképp hajtotta végre a halálos ítéleteit. Egyiptomban az elsőszülötteket álmaikban ölte meg, az egyiptomi sereget vízbe fullasztotta, a héber lázadókat a tábor szélén tűzzel égette el, **Kórach** csapata alatt megnyitotta a földet, később mérges kígyókat szórt a nép közé, akik halálos mérgükkel megölték az embereket. Most egyszerűen csak sorra haltak meg a lázadók. Mózes azonnal átlátta a helyzetet és megoldást talált az egész nép kiirtása ellen.

„És szólt Mózes Áronhoz: Vedd a serpenyőt és tégy rá tüzet az oltárról és vidd gyorsan a közösséghez, hogy engesztelést szerezz számukra. És vette Áron amint Mózes mondta, és rátette a füstölőszert, és engesztelést szerzett a népert. És ő állott a holtak és az élők között és megállott a halálvész.”

Ebben a csapásban értelmetlenül meghalt tizennégyezer és hétszáz felelőtlen ember.

A következő eseményben **Mózes** csak végrehajtó szerepet játszik. Az **Örökkévaló** elmondja a tervét és **Mózes** végrehajtja. Csodálatos páros ez, az alkotó szellem és a cselekvő ember.

„És mondta az Örökkévaló Mózeshez mondván: Szólj Izrael fiaihoz és végy tőlük egy – egy vesszőt atyáik háza szerint; mindegyiknek a nevét írjad az ő vesszejére. És Áron nevét ird Lévi vesszejére.”

LITTNER GYÖRGY: MÓZES ÉLETE MAI SZEMMEL

Az **Örökkévaló** itt sem ismeri el **Lévi** vezető szerepét, hanem **Áron** képviseli **Lévi** törzsét! A tizenegy törzs vezetője hozott **Mózesnek** egy – egy élettelen vesszőt, amire **Mózes** ráírta a törzsük neveit, majd hozzátette **Áron** vesszőjét is, és az egészet bevitte a **Szent Sátorba** a frigyláda elé. Másnap amint bement a **Sátorba** csoda történt. Az összes vessző ott volt ahová tette, csak **Áron** vesszője emelkedett ki belőlük, kivirágzott.

„Kivirult Áron vesszeje, a Lévi házáé; bimbót fakasztott, virágot hozott és mandulát érlelt.”

Mózes kivitte az összes vesszőt, és mindenki láthatta a csodát, az **Örökkévaló Áron** botját választotta ki és életet adott neki, ezzel is bizonyítva a főpap kiválasztottságát. Mindenki elvitte a saját élettelen vesszőjét, **Áron** virágzó botját pedig visszavitte a **Sátorba**.

„És mondta az Örökkévaló Mózesnek: Tedd vissza Áron vesszejét a bizonyosság elé, hogy megőrizzék jelül a lázadás gyermekeinek, hogy véget vess a zúgolódásnak ellenem, és meg ne haljanak.”

Az emberek ezt úgy értelmezték, hogy az **Örökkévaló** most már tényleg ki fogja irtani a népet. Halálos félelmükben ezt mondogatták egymásnak, majd a bátorságukat összeszedve **Mózeshez** fordultak:

„Íme, elpusztultunk, elvesztünk, mindnyájan elvesztünk. Minden közeledő, aki csak közeledik az Örökkévaló hajlékához, meghal; vajon mindnyájan elpusztuljunk – e?”

Mózes válaszra sem méltatta az ostoba népséget, csak hagyta hadd főjenek a saját levükben ennyi gonoszság után.

Az **Örökkévaló**, pedig mintha mi sem történt volna folytatta **Áron** főpapi tanításait.

„Te és fiaid veled őrizzétek meg papságtokat az oltár minden dolgában és azért is, ami a függönyön belül van és végezzetek szolgálatot; ajándékul adom nektek papságtok szolgálatát; és az idegen, aki közeledik, ölessék meg.

A következő számban folytatjuk a kalandot...

Daniel Tarr:

A kabbala története

VI. rész

Bolygószférák és szefirák

"...nézd a mennyei táblák írását, olvasd, ami rájuk van írva, és jegyezd meg magadnak egyenként mindegyiket!"

Apokrifek

Az **asztromágia** alapját a világban létező szférák alkotják. Minden létező dolog ezekből épül fel, így ezek alkalmazásával, erejük és hatásuk növelésével, illetve csökkentésével a mágus bizonyos hatások elérését erősítheti, avagy csökkentheti. A szférák alkalmazhatók talizmánok, amulettek és mágikus gyűrűk elkészítésére, segítséget nyújtanak a rituális mágiában, csillag- és planétaszellemek megidézésében esetleg azok szolgálatra kényszerítésében.

Az egyes szférák, azaz a világ alkotóelemei a különféle tradíciókban más-más néven szerepelnek. Leggyakrabban a bolygószférák neveivel találkozhatunk, de a **kabbalista** mágia **szefirái**, a druida tradíció kilenc eleme és az őselemmágiák mind-mind ugyanazokat az erőket testesítik meg, persze egy kissé más bontásban, átfedésekkel.

A bolygók jellemzőinek minél teljesebb ismerete feltétlenül szükséges a megfelelő hatás eléréséhez. Ahhoz, hogy ennek a tudásnak a birtokába kerüljünk, nem elég megtanulnunk az egyes bolygók, **szefirák**, elemek jellemzőit, meditációban **"be is kell járnunk"** azokat, hogy ezáltal megismerjük saját szimbólumrendszerünket.

Az alábbiakban következzenek itt a bolygószférák és azok asztromágiához szükséges analógiái, melyek összevetve a héber kabbala **szefiráival** a gyakorlati alkalmazás során hasznos segítséggel szolgálhatnak.

A Nap napja a vasárnap, féme az arany, kövei a gyémánt, a borostyán, a sárga gyémánt, a rubin és a topáz. Száma az 1-es, színe a sárga, az arany, a bronz, az aranybarna. Asztrológiai jegye az Oroszlán. Egészségügyileg hozzá tartozik a szív, a vérkeringés, a gerinc problémái, az agyhártyalob, az idegyulladások, az agyi vérzés, a némaság, a beszédhiba, a hűdés, az ájulás, a fejfájás, a hát, a szívgyödör, a véredények, férfiaknál a jobb szem, nőknél a bal szem. A Nap uralma alá tartozó életkor a 18-45 év.

A szférához sorolható többek között az ego, az uralkodás, a férfi, az apa, a támogatás, a szövetség, a vezetés, a szerencse, a vagyon, a pénz, az irányítás, a dicsőség és a gőg.

Szefirája a Tipheret.

Daniel Tarr:

A kabbala története

VI. rész

A Hold napja a hétfő, féme az ezüst, köve a gyöngy, a berill, a smaragd, a különféle kristályok, a hegyikristály, a kvarc, az opál, a holdkő, a jáde és a halványzöld kövek. Száma a 2-es, színe az ezüst, a fehér, a viola, a halványzöld és a krémszín. Asztrológiai jegye a Rák.

Egészségügyileg ide tartozik a folyadék és nedvkeringés, a fejfájás, az álmatlanság, a szédülés, a fulladás, a hasmenés, a vízkór, az idegbaj, az elmebaj, a hisztéria, a neurasténia, a kedélybetegségek. A szférához tartozó életkor a 0-4 (5) év.

A Holdhoz tartoznak az álmok, a vágyak, az intuíció, a lélek, a változás, a nő, az anya, a szülés, a víz, a jövődölések, az álmfejtés, a tengeri utazások, a romantika, a tudatalatti, a félelmek és a mágia.

Szefirája a Yesod.

A Merkúr napja a szerda, féme a higany és a tarka ötvözetek. Kövei az opál, az achát és a tarka kövek. Száma az 5-ös, színei a tarka színek, a világosszürke, a csillogó fehér és a narancssárga. Asztrológiai jegye az Ikrek és a Szűz. Egészségügyileg ide tartozik az agy gyulladásai, a fejfájás, az idegesség, a beszédhiba, a süketség, a légzőszervi betegségek, a köszvény, a tüdő és a karok betegségei. A hozzá tartozó életkor a 4-10 (12) év.

A szféra uralma alá tartozik a kommunikáció, a beszéd, a tudás, a könyvek, a kereskedelem, a tanulás, az üzleti siker, a csalás, a lopás, az utazás, az információ szerzés, az üzenetváltás, a varázskönyvek, a mágikus ábrák, a hazugság és a szerencsejáték.

Szefirája a Hod.

A Vénusz napja a péntek, féme a réz, köve a smaragd, a jade, az achát, a zaffír, a korall és a türkiz. Száma a 6-os, színe a zöld, a piros és a sötétkék. Asztrológiai jegye a Bika és a Mérleg. Egészségügyileg ide tartoznak a meghülés, a légzőszervi- és a nemibetegségek, a golyva, a vérbaj, a daganatok, a méhbaj, a kiütéses fertőzések. A Vénushoz tartozó életkor a 12-18 év.

A szférához sorolható a szerelem, az érzelmek, az erotika, az élvezet, a boldogság, a kényelem, a művészet, a harmónia, a szórakozás, és a kapcsolatok.

Szefirája a Netzah.

TALMUDI FOGALMAK VI. RÉSZ

תָּרָם

40. Chérem – Kiközösítés, kiátkozás. Valakinek a zsidó közösségből való részleges vagy teljes eltávolítása, büntetésképpen, vagy azzal a céllal, hogy e módon nyomást gyakorolva rá, megváltoztassa magaviseletét. A kiközösítésnek különböző szigorúságú fokozatai vannak (lásd: **Niduj, Sámtá**). Szűkebb értelemben a **chérem** a legsúlyosabb fokozatra vonatkozik: a zsidó nép egészéből való eltávolítás. Az ilyen személyt nem tekintik a közösség tagjának. Nem lehet tagja a **minján-nak** – azaz az imához szükséges tíz férfi egyike –, és nem vehet részt a hitéletben. Négy könyöknyi távolságot kell tartani tőle, és nem szabad kereskedelmi kapcsolatba kerülni vele. A **chérem** kifejezés a **Szentély** számára vagy a papok használatára felajánlott dolgok felszentelésére is vonatkozik.

חֶרֶס, שׁוֹטָה וְקָטָן

41. Chérés, sote vökátán – Süketnéma, félkegyelmű, kiskorú. Az ebbe a három kategóriába tartozó személyeket gyakran együtt tárgyalják korlátozott szellemi felfogóképességük, korlátozott felelősségük miatt. Nem kötelesek megtartani a **micvákat**, nem terheli őket felelősség az általuk okozott kárért, jogi értelemben nem lehetnek megbízottak, meghatalmazottak (lásd: **Slichut**). Noha gyakran együtt tárgyalják őket, a rájuk vonatkozó törvények különböznek (lásd a megfelelő címszavaknál).

חֹכֵר

42. Chochér – Haszonbérő gazda. Olyan gazdálkodó, aki a termőföldet annak tulajdonosától bérlí, s meghatározott mennyiséggel fizet a megtermelt terményből, függetlenül annak teljes mennyiségétől.

חֹל הַמּוֹעֵד

43. Chol hámoéd – Egy ünnep közbenső napjai, „félünnep”. A **Peszách** és a **Szukkot** első és utolsó napja közötti napok. Nem tekintendők teljes ünnepnek, de nem is szokványos hétköznapiak; **chol hámoéd-on** bizonyos kivételektől eltekintve tilos dolgozni. E kivételek közé tartozik a **dávár háávéd**, az olyan feladat, amely elvégzése esetén jóvátehetetlen veszteséget okoz, és az olyan feladat, amelynek elvégzése az ünnepet szolgálja. **Chol hámoéd-on** tilos az esküvő is, hogy a menyegzővel kapcsolatos örvendezés ne vegyüljön az ünnep örömeivel. A **Moéd Kátán traktátus** részletesen foglalkozik a **chol hámoéd-dal** kapcsolatos törvényekkel.

חֹבֵל

44. Chovél – Szó szerint: sértő, sebző. Az, aki olyan cselekedetet hajt végre, amely valakinek közvetlenül sérülést okoz. A következő öt címen lehet kártérítésre kötelezni: **nezek (sérülés), cáár (fájdalom), ripuj (gyógyítás, azaz orvosi költségek), sevet (kenyérkereseti lehetőség elvesztése), boset (megszégyenülés).**

חֹפֵה

45. Chupá – Esküvői baldachin. Szimbolikus sátor, melybe a vőlegény a menyasszonnyal együtt lép be. A **chupá** szerkezete, felépítése helyi szokástól függ. Általában azonban oldalfal nélküli baldachin. A **chupá** alá lépés jelképezi a jegyességből (**éruszin**) a házasságba (**niszuin**) való átlépést, s ezért ekkor mondják el az esküvői áldást is (**Birkát chátánim**). Napjainkban az **éruszin** szertartást azonnal a **niszuin** követi, és szokás, hogy mindkettő a **chupá** alatt történik.

Beköszöntött ELUL, a zsidó év utolsó hónapja

Alig egy hónap és ránk köszönt a zsidó újév és vele együtt az őszi nagyünnepek. Az újévet megelőző hónap, **Elul**, az önvizsgálat, a megtérés és a bűnbánat ideje, ekkor a zsidó ember számot vet önmagával és értékeli az elmúlt évet.

A **hászid filozófia** szerint ebben a hónapban a „**Király kint van a mezőn**”, amely metafora azt jelenti, hogy miközben **Istenhez** egész évben fordulhatunk, de ehhez a „**palotába kell járulnunk**”, ebben a hónapban **Isten** „ereszkedik le az egyszerű emberhez” azt mutatva, hogy várja, hogy hozzá forduljunk. Ha úgy tetszik „**külső fogadóórát tart**”, ez az időszak tehát még inkább alkalmas a meghitt imára és spirituális elmélyedésre.

A hagyomány szerint **Mózes Elul** hónap első napján ment fel harmadszorra a **Szináj** hegyre, ahol az aranyborjú bűne után összetört első kőtáblák helyett megkapta, pontosabban elkészítette a második pár kőtáblát, hogy aztán negyven nappal később, **Jom Kipur (engesztelés napja)** napján, a zsidó kalendárium szerinti **Tisré hónap 10-én** azt átadja a bűne után megbánást tanúsító zsidó népnek.

A második kőtáblák, az elsőhöz képest annyiban voltak különlegesek, hogy azokat nem a **Teremtő** készítette és adta át **Mózesnek**, hanem **Mózes** maga faragta, mely gondolatnak sok spirituális üzenete közül az egyik, hogy ezzel a **Tóra** immáron véglegesen az emberiség tulajdonává vált, megélhető, kivitelezhető és betartható törvények gyűjteményévé, mely nem kívánja az embertől, hogy isten legyen, pusztán, hogy emberhez méltóan éljen.

Bölcseink azt tanítják, hogy tanulva abból a hibából, hogy **Mózes** első felmenetelénél a nép „**elszámolta magát**” és azt gondolva, hogy **Mózes** késlekedik, készítette el az aranyborjút, ennél a felmenetelnél már jóval óvatosabbak voltak és **sófár (kosszarv)** fújásával hirdették ki, mikor is ment fel **Mózes** és mikortól képesti 40. napon várható visszajövele. Ennek megfelelően zsidó közösségekben elterjedt szokás, hogy **Elul** első napjától az újév előtti napig minden reggel felhangzik a **sófár** hangja a zsinagógákban, emlékeztetve a közösséget a megtérés fontosságára és a közeledő újévi számvetésre.

Szintén elterjedt szokás a kora reggeli órákban **szlichot (bűnbánó)** imákat mondani, azonban az imák mondásának szokása közösségenként eltérő.

A **szefárdi (keleti)** zsidók már **Elul hónap** első napjától egészen **jom kipur-ig (engesztelő nap)** mondják az imákat, **áskenázi (európai)** közösségekben ezeket a bűnbánó imákat a **ros hávánát (újév)** megelőző vasárnap hajnaltól **jom kipurig** mondják. **Hászid** közösségekben **szlichot** imákat a **ros hávánát** megelőző vasárnaptól **ros**

Beköszöntött ELUL, a zsidó év utolsó hónapja

hásá-ig mondanak. Szokás a **szlichot** imákat hajnalban mondani, demonstrálva ezzel a megtérés érdekében tett elszántságunkat.

A mostantól kezdődő és **jom kipurig** tartó negyven nap tehát a megtisztulás időszaka, hasonlóan a **Noé** korában negyven napig eső özönvízhez, mely a világ megtisztulását volt hivatott elérni. Ezért lehet, hogy a zsidó rituális fürdőben, a **mikvében** rendelkezésre álló víz minimálisan **40 szeá** (ősi mértékegység, kb. **340 liter**) kell legyen.

Elul hónap egyike azon kevés hónapoknak, melynek neve már a **Bibliában** megtalálható.

A héber naptár hónapjainak nevét a zsidók a babilóniai fogság ideje alatt „importálták”, hiszen a **Tóra** maga a hónapokat csak számokkal jelöli (**első hónap, második hónap stb.**).

Elul hónapban készítette el **Ezra** (**Ezsdrás próféta**) és **Nechemia** (**Nehémiás próféta**) **Jeruzsálem** városfalát a babilóniai fogságból visszatérve: „**A várfal Elul hónap huszonötödikére, ötvenkét nap alatt készült el.**”

A **Talmud bölcsei** a hónap nevében (**Elul**) különleges összefüggést látnak a megtérés időszakához. Erre bizonyítékot **Salamon király Énekek Éneke könyvéből** találnak, ahol írva van: „**אני לדודי ודודי לי**”, azaz „**én [Isten] a mátkámé, a mátkám [a zsidó nép] pedig nekem**”, hiszen ennek az írásversnek kezdőbetűi az **Elul** (**אלול**) szót adják ki.

Szintén a megtisztulás és a rituális tisztaságra utaló „**nyom**” az időszak csillagképe, a szűz is.

Forrás: (lekvaresjam)

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVÁROS ZSINAGÓGA

2023. AUGUSZTUS HAVI IMAREND

ב"ה

ב"ה

1.	kedd		7,00	19,00	14.
2.	szerda		7,00	19,00	15.
3.	csütörtök		7,00	19,00	16.
4.	péntek	⚡ 19:56	7,00	19,00	17.
5.	szombat	ÉKEV vége: 21:06	8,00	20,30	18.
6.	vasárnap		8,00	19,00	19.
7.	hétfő		7,00	19,00	20.
8.	kedd		7,00	19,00	21.
9.	szerda		7,00	19,00	22.
10.	csütörtök		7,00	19,00	23.
11.	péntek	⚡ 19:45	7,00	19,00	24.
12.	szombat	RÖÉ vége: 20:54 Újhold hirdetés	8,00	20,15	25.
13.	vasárnap		8,00	19,00	26.
14.	hétfő		7,00	19,00	27.
15.	kedd		7,00	19,00	28.
16.	szerda	JAJM KIPPUR KOTAJN	7,00	19,00	29.
17.	csütörtök	Újhold 1.	7,00	19,00	30.
18.	péntek	Újhold 2. ⚡ 19:33	7,00	19,00	1.
19.	szombat	SOFTIM vége: 20:40	8,00	20,00	2.
20.	vasárnap		8,00	19,00	3.
21.	hétfő		7,00	19,00	4.
22.	kedd		7,00	19,00	5.
23.	szerda		7,00	19,00	6.
24.	csütörtök		7,00	19,00	7.
25.	péntek	⚡ 19:20	7,00	19,00	8.
26.	szombat	KI TÉCÉ vége: 20:26	8,00	19,45	9.
27.	vasárnap		8,00	19,00	10.
28.	hétfő		7,00	19,00	11.
29.	kedd		7,00	19,00	12.
30.	szerda		7,00	19,00	13.
31.	csütörtök		7,00	19,00	14.

Á

V

H

Ó

N

A

P

E

L

U

L

Ismeretlen zsidók nyomában XLIV. Erdős Pál

Erdős Pál (Budapest, 1913. március 26. – Varsó 1996. szeptember 20.) Wolf és Kossuth-díjas, valamint állami díjas magyar matematikus, az MTA tagja, a 20. század egyik legjelentősebb matematikusa.

Apai nagyszülei **Engländer Adolf** és **Zimmermann Teréz**, anyai nagyszülei **Wilhelm Ármin** és **Grün Zsófia** voltak. Apja, **Erdős (Engländer) Lajos** matematikatanár volt, aki egyetemi éve alatt összebarátkozott **Kármán Tóddal** és **Fejér Lipóttal** is. Ő magyarosította a család nevét **Erdősre**. Anyja, **Wilhelm Anna** szintén matematikatanár volt. Szülei 1905. április 9-én Budapesten, a VI. kerületben kötöttek házasságot, s három gyermekük született: **Magda (1908–1913)**, **Klára (1910–1913)** és **Pál**. A két lánytestvér – amikor anyjuk kórházban feküdt a leendő matematikussal – szeptikus skarlátban meghalt. A családi tragédia rányomta bélyegét későbbi életükre. Szülei, hogy egyetlen gyermeküket megóvják, sokáig nem írták fiukat nyilvános iskolába. Így fordulhatott elő, hogy egy elterjedt anekdota szerint 11 éves korában kellett először saját magának bekötnie a cipőjét.

Középiskolába már rendesen járták, és saját bevallása szerint a történelem volt kedvenc tantárgya. Már a középiskolában kitűnt tehetségével, mint a **KöMaL** feladatmegoldója. Tagja volt a matematika iránt érdeklődő budapesti középiskolásokat tömörítő Anonymus-csoportnak **Turán Pállal**, **Szekeres Györggyel**, **Klein Eszterrel** és másokkal együtt. A budapesti Szent István Gimnáziumban érettségizett, kiváló eredménnyel. Jól sikerült érettségije és a **numerus clausus 1928-as** változtatása együttesen járult hozzá ahhoz, hogy felvegyék az egyetemre. Párhuzamosan járt a **Pázmány Péter Tudományegyetemre** és a **Budapesti Műszaki Egyetemre**, mivel így a legjobb professzorokat hallgathatta: **Fejér Lipótot**, **Kürschák Józsefet** és **König Dénest**.

Hitler hatalomra kerülése miatt a zsidógyűlölet tovább erősödött **Magyarországon**. Erdős így külföldre kényszerült, s kapóra jött, hogy lehetősége volt ösztöndíjasként **Manchesterbe** menni tanulni. Négy évet töltött ott, majd az **Anschluss** és a hazai politikai helyzet romlása miatt a **princetoni Institute for Advanced Study**-ba ment, amely a matematikai kutatások központja volt olyan tudósokkal, mint **Albert Einstein**, **Neumann János** és **Wigner Jenő**. **Stanisław Ulam** megpróbálta **Erdős**t a **Manhattan tervbe** is bevonni, de **Erdős** hazakiváncozott. Végül **1948**-ban látogatott haza, s ekkor ismerte meg **Rényi Alfrédot**. A kommunizmus gátlástalan diktatúráját érzékelve újra távozott: a következő években **Anglia** és az **USA** között ingázott.

1954-ben a **McCarthy-féle** antikommunista kampány részeként kitiltották az **Amerikai Egyesült Államokból**, mert egy **USA-ból** a **vörös Kínába** hazatérő matematikussal levelezett; anyja, **MTA-titkári pozíciójának** megtartása érdekében **MKP-tag** lett; egy kihallgatása során **Marxot** nagy tudósának tartotta. **Izraelbe** ment, de magyar állampolgárságát megtartotta. **1955**-ben rendeződött a viszonya **Magyarországgal**, az **MTA** tagnak választotta, s **Rényi a Matematikai Kutatóintézetben** munkát is ajánlott neki. Ezután budapesti támaszpontjáról indult megszámlálhatatlan világ körüli útjára, melyekre anyját is gyakran magával vitte.

Elsősorban számelmélettel (**ezen belül főleg elemi számelmélettel**) és kombinatorikával, halmazelmélettel, analízissel és valószínűségszámítással foglalkozott, de a matematika szinte minden ágában alkotott. Számelméleti, illetve kombinatorikai kutatásaival ún. magyar iskolát teremtett. Életében ő volt a kombinatorika kutatásának és alkalmazásának talán legnagyobb egyénisége.

Ismeretlen zsidók nyomában XLIV. Erdős Pál

Meghonosította a **Ramsey-típusú jelenségek** vizsgálatát és nagy úttörője volt a véletlen módszerek alkalmazásának. Zsenialitása nemcsak bizonyításaiban mutatkozott meg, hanem nagy problémafelvető is volt: művészi szintre fejlesztette a fontos problémák meglátásának képességét. Sokszor pénzdíjat tűzött ki ezekre, néhány dollárostól több ezer dollárosig.

Élete utolsó évtizedeiben valamelyest hírességgé vált, nemcsak **Magyarországon**, de az egész világon is. Ebben nemcsak hatalmas életműve játszott szerepet, de sajátos, örökké utazó életformája is, valamint olyan, az újságírók számára hálás téma is, mint sajátos ironikus beszédmódja („**Erdős-nyelv**” v. „**Erdős-szótár**”): úr (**nő**), rab (**férfi**), epsilon (**gyerek**), a **Jordan-tételt** tanulmányozza (börtönben van), meghalt (**abbahagyta a matematikai kutatást**), szörny (**kutya**), mérgező (**alkohol**), lényegtelen lény (**matematikával nem foglalkozó, az iránt nem érdeklődő ember**).

Élete végéig erős magyar akcentussal beszélt az angolt. **Ver ar zö köpsz?** – kérdezte nemegyszer, egy ismeretlen lakás konyhájában bóklászva. Nem véletlen, hogy egy indiai egyetem folyosóján, az előadóteremből kiszűrődő hang alapján **Marx György** felismerte, hogy ott egy magyar matematikus tart előadást. Édesanyja **1971**-ben bekövetkezett halála után depresszióval küzdött, amire háziórvosa amfetaminokat, **Benzedrint és Ritalint** írt föl. Ezeket élete végéig szedte. **1979**-ben a tudós túlzott gyógyszerfogyasztása miatt aggódó **Ronald Grahammal 500\$** értékben fogadást kötött, hogy egy hónapra fel tud hagyni a szerekkel, ha úgy akarja. A fogadást **Erdős** nyerte, de panaszkodott, hogy a tiszta hónap alatt **"csak átlagos ötletei voltak"**. Amikor az **1987**-ben az **Atlantic Monthly** hasábjain megjelenő portrécikkben **Paul Hoffman** szavát tette **Erdős** amfetaminfogyasztását, a matematikus a következőképpen fordult a szerzőhöz: **"... egy dolog nem tetszett: a Benzedrin-ügyet nem kellett volna említened. Nem mintha nem úgy lenne, ahogy írtad; csak nem szeretném, hogy a matematika iránt érdeklődő gyerekek azt higgyék, hogy drogokat kell szedniük a sikerért."**

Tagja volt a magyar (**1956**), az amerikai (**1979**), az indiai (**1988**), az angol (**1989**) és más tudományos akadémiáknak; munkásságáért több külföldi tudományos akadémia választotta tiszteletbeli tagjává.

1500 cikke jelent meg, több mint **500** társszerzővel dolgozott, **15** egyetemnek volt a díszdoktora. **1983**-ban megkapta a legmagasabb nemzetközi elismerést, a **Nobel-díjjal egyenértékű Wolf-díjat**. **Magyarországon Kossuth-díjjal (1958) és Állami Díjjal (1983) – számelméleti, approximáció- és interpoláció-elméleti, kombinatorikai, halmazelméleti, valószínűségszámítási, geometriai és komplex függvénytan kutatásaiért, iskolát teremtő tudományos és nevelő munkájáért – tüntették ki.** A matematikusok máig szamon tartják (**félíg-meddig viccesen, félíg-meddig Erdősnek emléket állítandó**) az egyes matematikusokhoz rendelt ún. **Erdős-számot**, amely azt fejezi ki, hogy a publikálás által mennyire kerültek közel hozzá.

Sírhelye: Kozma utcai Izraelita Temető (17/A-6-29).

Forrás: (wikipedia)

Zsidó gasztronómiai fesztivál Nyíregyházán

Az I. Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Zsidó Gasztronómiai Fesztivál egyik fő célja, hogy közelebb hozza a zsidó kultúrát a többségi társadalomhoz.

**I. Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei
Zsidó Gasztronómiai Fesztivál
2023.08.27.**

Program

11:00 ÜNNEPI MEGNYITÓ, KÖSZÖNTŐ
11:30 DR. NÓGRÁDI GERGELY: BRUNAR - MORTINFERN ALKONYA, KÖNYVBEMUTATÓ
12:00 KALANDOZÁSOK A ZSIDÓ GASZTRONÓMIÁBAN - INGYENES KÖSTÖLŐ
13:00 KULTURÁLIS, ZENEI KAVALKÁD
13:30 INTERAKTÍV TÁRLATVEZETÉS - A ZSINAGÓGA MÚLTJA ÉS TÖRTÉNETE
14:00 ZS-FAKTOR, DEBRECENI ZSIDÓ HITKÖZSÉG KÓRUSA
14:30 KÉRDEZD A RABBIT - DR. VERŐ TAMÁS FŐRABBI

A Nyíregyházi Zsidó Hitközség színes kulturális és gasztronómiai programkínálattal várja Önt és Kedves Családját.
A rendezvény legújabb résztvevőit kézműves alkotóműhely várja.
A rendezvényen való részvétel ingyenes.

Helyszín:
Nyíregyházi Zsinagóga
4400 Nyíregyháza, Mártírok tere 6.
A program a MAZSŐK és a MAZSIHISZ támogatásával kerül megvalósításra.

Így amellet, hogy lesz, aki tovább örökíti a hagyományokat, segít megérteni és megélni a zsidóságot, mint kulturális identitást. A zsidó származású honfitársaink büszkén vállalhatják mind a zsidó, mind a magyar kulturális gyökeiket. A program középpontjában a résztvevők aktív bevonására építő kulturális és művészeti programok szervezése áll. Egy olyan kulturális program megvalósítását szeretnénk elősegíteni, amely a magyarországi zsidósággal kapcsolatos értékeket, hagyományokat, szokásokat segít megismerni, tovább örökíteni a jövő generációi számára. A program keretein belül kiállítás, a zsidó folklórba bevezető előadás, interaktív tárlatvezetés és könyvbemutató lesz. Az eseményen résztvevők továbbá gasztronómiai utazást tehetnek a kóser konyha világába. Megízlelhetik a hagyományos kóser konyha ízeit, megismerhetik a különleges ételek receptjeit, bepillantást nyerhetnek e csodálatosan gazdag kulináris kultúrába.

Mindezek mellett a nap folyamán sor kerül a zsidó világ vallási és világi szereplőinek előadásaira, amelyek egyrészt segítik a zsidó kultúra és gondolkodásmód megismerését, másrészt különleges, semmivel sem összehasonlítható szórakozást biztosítanak a nyíregyháziak számára.

Forrás: (nyiregyhaza.hu)

Átadták a „piros vonal” szakaszt Tel-Avivban

Már 2015 augusztusában megkezdődtek a villamos/vasút/metró (héberül: harakevet hakala – könnyű vonat) első piros színnel jelzett vonalának munkálatai – és most (augusztus 18. péntek) végre fel is lehet rá szállni. Mit kell tudni a Tel-Aviv metropolin – a nagyváros, és az azzal már szinte összenőtt vonzaskörzetet összekötő járatról?

A most megnyitásra kerülő „piros vonal” hossza körülbelül 24 kilométer. A sínek fele a felszín felett, a másik fele a föld alatt halad. A villamos a tel-avivi Neve Tzedeknél megy le az alagútba, és abban egészen a Geha csomópontig megy el.

A vonal öt nagyvároson halad át: Petach Tikva (8 állomás), Bnei Brak (3), Ramat Gan (2), Tel Aviv-Yafo (12) és Bat Yam (9 állomással). Összesen három vonal közlekedik majd ezen a piros vonalon: az egyik Bat Yamtól Petach Tikváig, egy Bat Yamtól a petach tikvai Kiryat Arie állomásig, valamint Tel Aviv-Jaffától Kiryat Aryehig. A tervek szerint ezt a vonalat még tovább hosszabbítják egészen Rishon Lezionig, ahol négy állomás épül.

Idén augusztusban összesen 34 állomást nyitnak tehát meg, ebből 10 a föld alatt található. A villanyvonat a felső részen 10 perces, a föld alatti részen 6 perces gyakorisággal fog közlekedni, amit a jövőben 3 és fél percre akarnak javítani. Az új vonalon 45 villamost helyeznek üzembe, mindegyik szerelvényen két-két, 70 méter hosszú kocsit találhatók, így a vonatra összesen 450 utas szállhat fel, ez napi 234 ezer utast jelent. A villamost reggel hattól éjjel egyig lehet majd használni. Közel 120 sofőrre van szükség az üzemeltetéshez.

A vonatjegy ára a nyitás utáni időszakban 5.50 sékel lesz, de már most bejelentették, hogy ez emelkedni fog, és várhatóan 8 sékelt kell majd egy útvonalért fizetni.

A jegyeket többféle módon lehet majd befizetni: az állomásoknál lévő jegyautomatákon kívül a Rav Kav, Moovit, Pango, Cello vagy ZUZU (ez csak katonák részére) applikációkon keresztül.

Annak ellenére, hogy a régen várt és a központ közlekedését mindenképpen megkönnyítő vasútvonal fontos, idővel majd elengedhetetlen része lesz az izraeli tömegközlekedésnek, vannak kritikák is.

A legfontosabb ezek közül az, hogy a sok évig és gigantikus költségvetéssel, tehát közpénzből megépült villamos az év közel 20%-ban egyáltalán nem üzemel majd. A világ nagyvárosaival ellentétben ugyanis itt a szombat bejövele előtt jóval, már pénteken fél négykor leállítják és csak szombat késő este indul újra (akkor is csak kb. 40 percnyire, mert aztán éjszakára újra leáll), emellett az ünnepeken sem közlekedik, valamint éjszaka sem.

Így pedig kérdéses, hogy a vonat beindítása és a további vonalak kiépítése megéri-e a befektetést, és közelebb juttathatja a közlekedési rendszert ahhoz a célhoz, hogy idővel minél kevesebben használjanak személygépkocsit.

Forrás: (israelinfo)

RECEPT-TÁR

Tepsis zöldséges-citromos csirke

Gyors, finom, könnyen elkészíthető egészséges vacsorára kiváló lehetőség. A zöldségeket variáljuk ízlésünk szerint. Aki szereti a csipősen is ajánlom a keverékhez adjon hozzá friss chili paprikát.

Hozzávalók: 2 főre

- A sültcsirkéhez:
- 1 mk őrölt fűszerpaprika
- ½ mk őrölt bors
- 1 tk só
- 0,5 dl olaj
- 1 db citrom
- 2 db egész csirkecomb (250 g/db)
- A zöldségekhez:
- 100 g cukkini
- 100 g sárga kaliforniai paprika
- 100 g édesburgonya
- 100 g vajtök
- 1 fej lila hagyma (100 g/fej)
- 4 gerezd fokhagyma
- 2 tk só
- 1 mk őrölt bors
- ½ csokor bazsalikom

Elkészítés:

A zöldséges-citromos csirkéhez a fűszereket, a sót, az olajat, a citrom reszelt héját és kifacsart levét egy kisebb tálban összekeverjük, és alaposan belemasszírozzuk a csirkecombokba. Nyugodtan mehet óvatosan a bőre alá is a fűszeres olajból. Ezután egy 20 x 30 cm-es tepsibe helyezük a húst, lefedjük alufóliával, és 180 fokra előmelegített sütőbe tesszük 40 percre.

A körethez a zöldségeket 3 cm-es, rusztikus darabokra vágjuk, a fokhagymát pedig felszeleteljük. Egy tálba helyezük, és összekeverjük a fűszerekkel.

Mikor a csirkecomb majdnem elkészült, levesszük róla a fóliát, beledújtjuk a tepsibe a zöldségeket, kissé összekeverjük a húsból kisült szafttal, és együtt készre sütjük őket. Ez nagyságrendileg még 20 percet vesz igénybe. Szép piros, ropogósra sütjük a tepsit tartalmát.

Miután elkészült, tányérra halmozzuk, és rögtön el is fogyasztjuk.

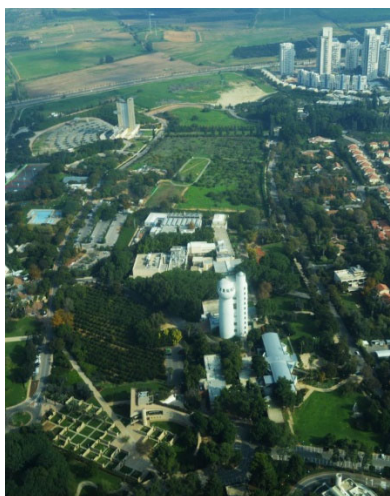
Elkészítési idő: 15 perc

Sütési idő: 60 perc

Forrás: (streetkitchen)

A Technion és a Weizmann Intézet az első 80-ban, a Héber Egyetem az első 100-ban

A Sanghai-index alapján az izraeli oktatási intézmények közül a rehovoti Weizmann Intézet az első 100-ból az előkelő 67. helyre került, ami a tavalyi helyezéshöz viszonyítva 10 hellyel jobb! A haifai Technion is javított, idén a 78 helyre került. A Jeruzsálemi Héber Egyetem a világ 85. legjobb felsőoktatási intézménye, ami egyébként a tavalyinál rosszabb helyezés (77). A Tel-Aviv-i a 150-200 helyen jelölt legjobb felsőoktatási intézmény, a Bar Ilan a 300-400-as csoportba, a beer-sevai Ben Gurion Egyetem a 400-500-asok közé, a Haifai Egyetem pedig az 500-600 legjobb egyetem csoportjába került az idei listán.

A Weizmann Intézet kutatással foglalkozik és a többi rangsorolt izraeli egyetemhez képest kizárólag posztgraduális képzést nyújt.

A világ öt legjobb egyetemének listáját a rangsor szerint idén is a **Harvard Egyetem** nyitja, ezt követi a **Stanford Egyetem**, a **Massachusetts Institute of Technology (MIT)**, a **Cambridge-i Egyetem** és a **Kaliforniai Berkeley Egyetem**.

Az évente megjelenő **Sanghai-index** a világ tudományos életének egyik legmegbízhatóbb rangsora. A mérce az akadémiai intézményekben folyó kutatás minősége, mely különböző mutatókon alapul, benne a **Nobel-díjat** és a **Fields-érmét** elnyert oktatók és diplomások száma, valamint a vezető folyóiratokban megjelent publikációk száma és minősége. A rangsorban 2500 egyetem szerepel.

E hónap elején a kutatással foglalkozó egyetemek rektorai, valamint az izraeli **Civil Kutatási és Fejlesztési Tanács** valamennyi tagja felvette a kapcsolatot **Netanjahu** miniszterelnökkel, és figyelmeztették a tervezett jogi rendszerváltás miatt előállt és a felsőoktatást és az akadémiai kutatást érintő veszélyekre. Felhívták **Netanjahu** figyelmét arra, hogy jelentős csökkenés állt be a külföldi kutatókkal és intézményekkel folytatott nemzetközi együttműködésben, csökkent a külföldről érkező anyagi hozzájárulás mértéke, beleértve a kutatásra és fejlesztésre szánt külföldi befektetéseket és arra is, hogy a jelenleg külföldön dolgozó izraeli kutatók motivációja, hogy visszatérjenek az izraeli intézményekbe szintén sérült, ami féltő, hogy **“agyelszíváshoz”**, azaz izraeli kutatók külföldre történő távozásához fog vezetni.

A **Netanjahunak** eljuttatott levélben azt írták, hogy az intően növekvő károk súlyosan veszélyeztethetik Izraelnek, mint **“startup nemzet”** -nek a jövőjét is és féltő, hogy visszafordíthatatlan károk keletkeztek, amik ronthatják **„Izrael ma igen erős helyzetét a tudomány terén”** – áll a közleményben.

A levélre és a főbb aggályokra reagálva **Ofir Akunis** tudományos miniszter és **Yoav Kish** oktatási miniszter összehívta az egyetemek vezetőit és az egyetemi tanácsok tagjait, és ígéretet tettek arra, hogy megvédik az akadémiai szabadságot.

Forrás: (israelinfo)

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVAROS ZSINAGÓGA

ה'ב

REJTVÉNY, AGYTORNA (SÁBESZ UTÁNRA)

						A POÉN 1. RÉSE	HÚST ZSÍRBAN MEGPÍRT	BIBLIAI HAJÓS!	FOLYA- MATBAN VAN	MÉSZ JELZŐJE LEHET	ÓDA- RÉSZLETI A RÉNIUM VEGYJELE		IRAT- KÖTEG
													U
						KILO- RÖVIDÉN							
						DIVATOS NŐI RUHA							
						ÖNÉRZE- TÉBEN MEGBÁNT					PÁROSAN HAGYI!		
						FŰL BELSEJE!		HEGEDŰ TARTÓJA			MÉTER- ÁRU		AMPER, RÖVIDEN ELHAMVA- DÓ (TŰZ)
A POÉN 2. RÉSE		TISZTELT, RÖVIDEN FÉKE- ZŐDŐ	FEJLŐ- DÉSI IRÁNYZAT	APRÓ, ÉLŐS- KÖDŐ ÁLLAT	EGER- CENT- RUMAI!	ATTÓL FOGVA			SZÍNŰLTIG				
						DAL KÖZEPE!			TÁVOLI ELŐD				
TITKOL, VÉKA ALÁ REJT							NINCS FELESÉGE						
							TERME- TES EB						
VADKAN- SZÓR						TARTOZIK					CSÓDÓR		
						KENŐ- ANYAG- ADAGOLÓ					MÉRIT		
BENE- DEK ...; MESEÍRÓ					ZÁRNI KEZD!	AZ ADOTT HELYRE TART							
					SAJTO- LÓGÉP	AZONBAN							
NAPJA- INKBAN								AGYÓ, KEDVES!				KÉSŐI VÉGI	
								FELADAT, FUNKCIÓ				SZÜKSÉG VAN RÁ	
KÁBITÓ- SZER				VERSDÍSZ			PÓLUS					RÉSZÉRE, RÖVIDEN	
				A TÖB- BES SZÁM JELE			HAZAI GYÓGY- SZERGYÁR					NAGY- CSALÁD	
SPANYOL ÉS SVÉD AUTÓK JELZÉSE		TUDAKOL							TEREM- SPORT				
		ANYÓ, NÉPIES SZÓVAL							CSERJE- FÉLE				
LOVAS NOMÁD NÉP VOLT				DESZKÁT RÖGZÍT					AZONOS RÓMAI SZÁMOK				RÁGÓS, SZÍVÓS (HŰS)
				NAGYON CSÚNYA					MŰLTKORI				
KITŰZÖTT CÉLT MEG- VALÓSÍT					A CSODÁL- KOZÁS SZAVA	NEKILÓ- DULÁS							
					SZERTE	GÉL							
A SZÍNEK ÖSSZ- HATÁSA						LÁNGÉSZ						NOTESZ SZÉLEI!	
						VÁGYA- KOZIK						ÁZSIAI ÁLLAM	
SIEMENS, RÖVIDEN		ÉRTEL- MES					TÖRPE LÓ						VÍZCSEPP!
		FILM FŐ- ALAKJA					ISMÉTELT TAGADÁS						FÉM RÖ- VID NEVE
ZILAH HATÁRAI			NAGY LÉTSZÁMÚ					KAKAS DÍSZE					
			NÉMÁN INTÓ!					BIZTATÓ SZÓCSKA					
HÁTRÁ- NYOS										A TETŐT FEDHETI			
										NEWTON, RÖVIDEN			
ENERGIA, RÖVIDEN	U				SZÖRNYŰ- SÉGÉBEN FÉLELME- TES (ERŐ)								

Ez a kiadvány Szent szövegek idézeteit és azok magyarázatait tartalmazza. Kérjük ne dobja ki!
TALMUD TORA Alapítvány számlaszáma: 11705008-20413002-00000000

IMÁIDŐK, GYERTAGYÚJTÁS, IDŐSEK KLUBJA ESEMÉNYEK

2023. Aug. 18. – 2023. Aug. 25.

DÁTUM	REGGEL	ESTE
18. péntek	7:00	19:00
19. szombat	8:00	20:00
20. vasárnap	8:00	19:00
21. hétfő	7:00	19:00
22. kedd	7:00	19:00
23. szerda	7:00	19:00
24. csütörtök	7:00	19:00
25. péntek	7:00	19:00

Gyertyagyújtás és Szombat kimenetele Budapesten

DÁTUM	ESTE	DÁTUM	ESTE
18. péntek	19:33	19. szombat	20:40
25. péntek	19:20	26. szombat	20:26

POÉN SAROK

Kétülékes repülőgépen utazik a szőke nő, amikor a pilóta váratlanul szívrohamot kap és meghal. A szőke belekiabál a rádióba:

- Torony, segítsenek, bajban vagyok. Meghalt a pilóta!
- Nyugalom hölgyem! - jön a válasz a toronyból. - Először is adja meg a magasságát és a helyzetét!
- 163 centiméter magas vagyok, és itt ülök a pilótafülkében...

Események

A héten tartott Jahrzeit-ot Dr. Goldberger Tamás úr édesapja Goldberger Hermann után. Hermus bácsi kilénc sliách ciburja is volt. Tikunt adtak a reggeli imádkozás után, amely igen bőséges és változatos volt, mert a szokásos süteményeket készítette el Ágnes az eltávozott lánya.

Friedháber Tiborné Vera eltávozott az élők sorából. Temetésén sokan kísérték el utolsó földi útjára. A családnak mielőbbi megnyugvást kívánunk.

Birkát hábánim

A gyermekek megáldása: szokás, hogy péntek- vagy ünnepes estén a templomból hazatérő apa a házba lépve megáldja a gyermekeit.

EMBERBARÁT IDŐSEK KLUBJA

„IDŐSEK KLUB” -ja, rendezvényeire várjuk kilénc tagjait. Várjuk tagjaink szíves megjelenését és ötleteiket, melyekkel segítik a klub működését. Következő klubrendezvényt augusztus 23.-án, szerdán délelőtt 10:00 órától tartjuk a földszinti klubteremben.

Nagy Fuvaros utcai Templomkörzet Emberbarát Templomegyelet

Budapest. 1084
Nagy Fuvaros utca 4.
Tel: 334 27 31
Email: nagyfuvaros@gmail.com
<https://www.facebook.com/Nagyfuvaros4>
Felelős kiadó: Streit Sándor
Szerkesztő: Streit Gábor